

**Käsikirjavalioikunnan mietintö 1/2015
kirkkohallituksen esityksestä 13/2014**

Virsikirjan lisävihkon hyväksyminen

Asianro 2011-00414

Kirkkohallitus esittää, että kirkolliskokous hyväksyisi suomenkielisen virsikirjan ja ruotsinkielisen virsikirjan lisävihkot. Kirkolliskokous on täysistunnossaan 5. päivänä toukokuuta 2015 lähettänyt asian käsikirjavalioikuntaan.

1. Mietinnön taustaa

Kirkolliskokous käsitteli kokouksessaan 10.11.2010 käsikirjavalioikunnan mietinnön 3/2010 edustaja-aloitteesta 4/2010, joka koskee virsikirjan lisävihkon valmistelun aloittamista, ja antoi virsikirjan lisävihkon valmistelun kirkkohallituksen tehtäväksi.

Aloitteessa toivottiin virsikirjan rinnalle tuoreita virsiä, joiden aiheet ja kieli nousevat tämän päivän tarpeista. Mietinnössään 3/2010 käsikirjavalioikunta katsoi, että lisävihkon julkaiseminen on hyvä väliaskel ennen seuraavaa virsikirjauudistusta. Mitä tulee lisävihkon virsien valintaan, mietinnön mukaan huomio tulisi kiinnittää laulujen sisältöön, tyyliin ja siihen, kuinka hyvin ne toimivat yhteislauluina. Peruseriaatteena on, että virsi on Raamattuun pohjautuva laulu, jossa sisältö, sävel ja runoasu välittävät kirkon uskoa ja ihmisen kokemusta. Tämän lisäksi virsikirjan lisävihkoon tulisi tehdä uusia virsiä tällä hetkellä puuttuvista aihepiireistä. Tarkkarajaisten, tiettyyn tilanteeseen tarkoitettujen virsien ohella tarvitaan myös virsiä, joita voidaan käyttää monissa eri yhteyksissä. Myös kansainvälisestä laulumateriaalista voi löytyä virsiä lisävihkoon. Oleellista valioikunnan mielestä oli, että virsikirjan lisävihko valmistetaan huolella ja se saa virallisen hyväksynnän kirkolliskokouksessa.

Kirkkohallituksen täysistunto asetti 17.8.2011 työryhmän valmistelemaan suomenkielisen virsikirjan lisävihkoa. Ruotsinkielisen virsikirjan lisävihkoa varten asetettiin työryhmä 28.2.2012. Työryhmille annettiin tehtäväksi luovuttaa ehdotuksensa kirkkohallituksen täysistunnolle vuoden 2014 loppuun mennessä.

Työryhmät jättivät laatimansa ehdotuksen perusteluineen ohjausryhmän kautta 21.10.2014 kirkkohallituksen täysistunnolle. Kirkkohallituksen täysistunto päätti 11.11.2014, että kirkolliskokoukselle esitetään hyväksyttäväksi lisävihkotyöryhmien ehdotukset suomen- ja ruotsinkielisen virsikirjan lisävihkoiksi. Samassa yhteydessä kirkkohallitus pyysi piispainkokousta antamaan lausunnon esityksestä kirkolliskokoukselle. Kirkolliskokous lähetti asian käsikirjavalioikuntaan täysistunnossaan 5.5.2015 ja pyysi samalla lausunnon perustevalioikunnalta.

2. Työryhmien perustelut virsikirjan lisävihkoille ja työskentelyprosessi

Lisävihkotyön taustaa

Edellisen virsikirjan (1986) jälkeen on ilmestynyt uusi raamatunkäännös (1992), uusi kristinoppi eli Katekismus (2000) ja jumalanpalveluselämä on käynyt läpi kokonaisuudistuksen. Näiden sekä yhteiskunnan muuttumisen myötä myös virsien käyttöympäristö on muuttunut. Monikulttuurisuus ja monikielisyys ovat lisääntyneet, samoin hengellinen juurettomuus, etsintä ja katsomusten kirjo ovat lisääntyneet. Sanan ja rationaalisuuden korostamisesta on siirrytty kohti symbolien, monien aistien ja kehoisuuden maailmaa. Suomalaiset suhtautuvat toisaalta myönteisesti kristillisten symbolien ja kristillisen kulttuurin näkymiseen julkisessa tilassa, kuten suvivirren laulamiseen, uskonnonopetukseen tai valtiopäivien avajaisjumalanpalvelukseen. Toisaalta arvostuksissa on tapahtunut polarisoitumista.

Lisävihkouudistus liittyy kansainväliseen ja ekumeeniseen kontekstiin. Laulujen syntymistä ja käyttämistä ovat edistäneet mm. Vatikaanin toisen konsiilin (1962-1965) päätös hyväksyä kirkollinen yhteislaulu osaksi katolisen kirkon käytäntöjä, osallistavien laulujen kuten vuorolaulujen, kaanoneiden ja kerrattavien rukouslaulujen synty (Taizé, Iona), 1960-1970 -lukujen nuorisoveisubuumi ja uusi hengellinen rytmimusiikki. Näin virsivalikoima on laajentunut perinteisestä koraali-ilmaisusta mm. eteläamerikkalaisiin ja afrikkalaisiin virsiin. Monet uudet kokoelmat sisältävät virsitekstejä myös erikielisinä versioina.

Lisävihkon tavoite on täydentää virsikirjaa sekä tyylillisesti että aihepiirien avulla. Samalla se on mahdollisuus etsiä ja kokeilla tekstisisällöllisesti, musiikillisesti ja kielellisesti uutta ilmaisua. Vaikka lisävihko on yhtäältä tavallisia hengellisiä laulukirjoja virallisempi, on se toisaalta väliaikainen ratkaisu nykyhetken virsitarpeisiin.

Virren määrittelyä

Virrelle ei ole olemassa yksiselitteistä ja yhteisesti hyväksyttyä määritelmää. Joka tapauksessa se on kirkolliskokouksen hyväksymä hengellinen laulu ja lisävihkotoimeksiannon mukaan ”Raamattuun pohjautuva laulu, jossa sisältö, sävel ja runoasu välittävät kirkon uskoa ja ihmisen kokemusta.” Työryhmät ovat pohtineet virren käyttöä seurakunnan yhteislauluna tai yksityisessä hartaudessa. Virsiä voidaan Raamatun tavoin myös lukea hartaushetkissä ja myös virsien kuuntelu voi edistää yhteyden kokemusta. Vuoden 1986 virsikirjassa valtaosa virsistä oli sisältökeskeisiä (sekventiaalisia) virsiä, mutta lisävihkoon haluttiin tuoda myös osallistumiskeskeisiä (syklisiä) virsiä. Näiden välimuotoa edustavat kertosaevirret. Sekventiaaliset sisältävät ”tarinan”, jonka seuraamisella on merkitystä, kun taas syklisten virsien merkitys on osallisuudessa ja kohtaamisessa. Suomenkielisessä ehdotuksessa sekventiaalisia on 43, syklisiä 13 ja sekamuotoja 27. Ruotsinkielisessä sekventiaalisia on 93, syklisiä 25 ja sekamuotoja 33.

Tekstisisältöjen teologiset linjaukset

Työryhmät totesivat, että ”virren teologian perusta on kirkon trinitaarinen usko kaiken erilaisuuden ylittävään Jumalan lahjoittavaan rakkauteen”. Ne pyrkivät löytämään virsiä, jotka mahdollistaisivat monenlaisista ja eri-ikäisistä ihmisistä koostuvan seurakunnan yhteisen laulamisen jumalanpalveluksessa. Siinä toteutuisi monikulttuurinen seurakunta-

elämä, ekumeeninen kohtaaminen ja vieraanvaraisuus. Kolmiyhteisen Jumalan syvin olemus on vuorovaikutussuhde ja rakkauden yhteys eri persoonien välillä. Näin kirkkokin on kohtaamisen kirkko, jonka syvin olemus toteutuu Jumalan tulemisessa ihmiseksi ja Kristuksen sovitustyössä, jotta syntiin langennut ihminen voisi kohdata Jumalan kasvoista kasvoihin ja rakastaa lähimmäistään. Virsissä kuuluu seurakunnan kärsivien ja vähäosaisten ääni. Toisaalta seurakunta virsien, soivan Sanan, kautta kutsuu luokseen uskosta osattomia. Näin virrellä on rukouksen tapaan diakoninen ja missionäärinen luonne. Jumalanpalveluksessa ovat yhtä aikaa läsnä yhteinen uskon ilmaisu ja ihmisten ja heidän elämäntilanteidensa erilaisuus. Työntekijäkeskeisyydestä on myös haluttu siirtyä kohti yhteisöllisempää jumalanpalvelusta. Yhteyden rakentamisen yksi osa on kielen inklusiivisuus, joka ei sulkisi mitään ihmisryhmää ulkopuolelle. Raamattu, traditio ja nykykieli antavat mahdollisuuksia huomattavasti rikkaampaan virsien kieleen kuin tähän asti on totuttu.

Lisävihkovirsissä on pyritty painottamaan kiitollisuutta ja iloa Jumalan luomista lahjoista, tämänpuoleisen elämän arvosta ja ihmisen vastuusta Jumalan luomassa maailmassa sekä toisaalta nykypäivän elämän todellisuuden huomioon ottavia sisältöjä.

Suomenkielisen lisävihkon jaottelu kuuteen pääosaan (Me kiitämme ja ylistämme; Me rukoilemme; Jumala on turvamme; Odotuksesta täyttymykseen; Osallisuus, yhteys ja vastuu; Nyt ja aina) on viitteellinen, minkä toivotaan ohjaavan monipuoliseen virsien käyttöön. Toisaalta on haluttu löytää uusia ilmauksia virsien ryhmittelyyn ja toisaalta ehkäistä sitomasta virsiä yhteen kirkkovuoden ajankohtaan. Esimerkiksi Kristuksen inkarnaatio ei ole vain joulun aihe, vaan sama teema toistuu pitkin kirkkovuotta.

Ruotsinkielinen lisävihko vastaa toisenlaisiin tarpeisiin ja se on jaoteltu kolmeen pääosastoon ja näiden alaotsikoihin. Kokoelmalla halutaan ohjata seurakuntaa kokonaisvaltaiseen uskon tunnustamiseen kaikenlaisissa elämäntilanteissa. Pääosastot ovat ”Uskon salaisuus”, joka käsittelee kiitosta, salaisuutta ja kolmiyhteistä Jumalaa, ”Jumalan kirkko”, joka käsittelee kirkkovuotta ja jumalanpalveluselämää ja ”Jumalan maailma”, jossa ovat mm. osastot rakkauden haasteesta, epäilystä ja luottamuksesta, kriisistä ja katastrofista, hiljaisuudesta ja meditaatiosta, ajoista ja hetkistä, pyhiinvaelluksesta, tulevaisuudesta ja toivosta.

Musiikilliset linjaukset

Luterilaisen musiikin teologian mukaan musiikki on Jumalan lahjaa eikä siinä tehdä periaatteellista eroa maallisen ja hengellisen musiikin välillä. Ääretön voi luterilaisen teologian mukaan sisältyä äärelliseen. Laulettu sanan uskotaan kantavan Jumalan antamia lahjoja. Virsi on kokonaisuus, joka muodostuu sisällöstä, sävelestä ja runoasusta.

Lisävihkotyön yksi tärkeä tavoite on ollut laajentaa virsien tyylillistä kirjoa ja musiikillisten muotojen käyttöä, esimerkiksi hengellisen rytmimusiikin puolelle tai uuden taidemusiikin mahdollisuuksiin, rohkeampaa melodista, rytmistä ja harmonista ilmettä tai moniäänistä laulua sekä nuotinnosten monipuolistumista. Sävelmistä 31% on aikaväliltä 1960-2000 ja 38% 2000-luvulta. Sävelmät jakautuvat seuraavasti: Suomi 37 (näistä suomenruotsalaisia kaksi), Ruotsi 5, muut Pohjoismaat 6, Brittein saaret 7, Saksa 5, Afrikka 5, muu Eurooppa 4, Etelä-Amerikka 3, Pohjois-Amerikka 2, Aasia + Oseania 2, Ranska 2, Lähi-itä 1 ja Viro 1. Ruotsinkielisessä lisävihkossa sävelmät jakautuvat seuraavasti:

Ruotsi 76 (näistä 23 ruotsinsuomalaista), Suomi 5, muut Pohjoismaat 20, muu Eurooppa 27, Pohjois-Amerikka 6, Afrikka 5, Etelä-Amerikka 6 ja Aasia + Oseania 2.

Virsienvirtausten ja sanojen ja sävelmän sävyjen yhteensopivuuteen on kiinnitetty huomiota. Monikulttuuriset virret avaavat uusia näkökulmia maailmanlaajuiseen kristilliseen kirkkoon ja yhteiseen kristilliseen uskoomme sekä voivat auttaa meitä ymmärtämään muita kristittyjä ja itseämme paremmin.

Kielelliset periaatteet

Yleisperiaatteena on ollut pyrkiä hyvään yleiskielen käyttöön, mutta koska kieli muuttuu ja moninaistuu jatkuvasti mm. internetin ja sosiaalisen median kautta, tavoitellaan myös virren kielen vaihtelevuutta uusien kielikuvien, symbolien tai runokielen vaihtelevuuden kautta. Suomen ja ruotsin kielen rinnalle on nostettu myös muunkielisiä lauluja tarkoituksena tukea esimerkiksi monikielisten perheiden ja jumalanpalvelusyhteisöjen yhteislaulua. Pyrkimys on ollut välttää kielen poissulkevia ilmauksia niissä rajoissa, kuin se on Raamatun, uskontunnustuksen ja jumalanpalveluksen kielen puitteissa mahdollista. Lisävihkoehdotuksissa on käytetty yhteensä 26 eri kieltä.

Työryhmien työskentelyprosessin kuvaus

Työryhmien jäsenet ovat edustaneet asiantuntemusta eri aloilta ja työskennelleet kokousten lisäksi myös pienryhmissä ja itsenäisesti. Työryhmät ovat seuranneet toistensa työtä toisiltaan oppien sekä sisällöllisissä että työskentelymetodisissa näkökohdissa. Työryhmät ovat runsaan kolmen vuoden ajan kokoontuneet keskimäärin kerran kuussa yleensä yksipäiväisesti, vapaaehtoisesti, ilman kokouspalkkioita. Sihteerit ovat vierailleet myös toisen työryhmän kokouksessa ja kaksi kertaa työryhmät ovat kokoontuneet yhteisesti. Työryhmät ovat käyneet läpi noin 50 koti- ja ulkomaista virsi- tai laulukirjaa. Uutta luovaa virsityötä on toteutettu suomenruotsalaisen virsikirjoitusprojektin (Sakralverkstad) ja lisävihkon vuoksi järjestettyjen teksti- ja sävellysseminaarien kautta.

Lisävihkohankkeessa on pyritty avoimeen, nykyaikaiseen ja vuorovaikutteiseen prosessiin yhdessä lisävihkon käyttäjäkunnan kanssa. Lehdistötiedote asiasta julkaistiin ainakin seuraavissa lehdissä: Helsingin Sanomat, Iltasanomat, Iltalehti, Aamulehti, Kotimaa, Kyrkpresse sekä muutamissa maakunta- ja paikallislehdissä. Sihteerit ovat kirjoittaneet artikkeleita ammattilehtiin ja heitä on haastateltu uutisointeihin liittyen. Myös Ylen aamu-tv huomioi lisävihkoprosessin kesäkuussa 2013. Dialogia on käyty Facebookissa, blogin kautta ja sähköpostitse, jota kautta virsiehdotuksia tulikin useita satoja. Toivetta nettivälitteisestä julkisesta arvioinnista ei voitu toteuttaa tekijänoikeudellisista syistä. Hiippakuntakanttorien välityksellä on kaikille kanttoreille lähetetty työskentelyä koskeva tiedote. Ulkopuolista palautetta on myös pyydetty rajatulta kirkon työntekijöiden ja seurakuntalaisten ryhmältä. Kirkon päätöksentekijöihin, piispainkokoukseen, kirkkohallituksen täysistuntoon, käsikirjavalioikuntaan, on prosessista tiedotettu ja otettu vastaan palautetta ja kaikille kirkolliskokousedustajille jaettiin tiedote asiasta hankkeen puolivälissä. Lisävihkotyötä on esitelty lisäksi kotimaisten ja kansainvälisten konferenssien ja tapaamisten yhteydessä. Hankkeen loppuvaiheessa järjestettiin kokeilujumalanpalveluksia.

3. Piispainkokouksen lausunto

Piispainkokous arvioi lausunnossaan 1/2015 virsikirjan lisämateriaalin kokonaisuutta sekä yksittäisten virsien käytettävyyttä ja sopivuutta kirkon yhteisen uskon ilmauksiksi. Lausunnon mukaan lisävihkohanke on huolella valmisteltu ja ammattitaitoisesti toteutettu ja lisävihkot tulevat monipuolisina ja toimivina kokonaisuuksina rikastuttamaan jumalanpalveluksen musiikkia ja yhteislaulua. Lisävihko on kiinnostava kokonaisuus ja siinä on monia onnistuneita valintoja kotimaisesta ja kansainvälisestä lauluperinteestä, suurten maailmankielten lisäksi pienempien kielten edustajia. Lisävihkojen valmistelussa tehdyt ratkaisut heijastuvat tuleviinkin uudistuksiin, esimerkiksi lisävihkon virsiä ahkerasti laulettaessa sanamuodot vakiintuvat ja siksi niitä on huolellisesti punnittava.

Piispainkokous punnitsee virren määritelmiä ja muistuttaa, että virttä ei tule nähdä eksklusiivisesti Raamattuun pohjautuvana lauluna, joka värittyy kirkon uskosta ja ihmisen kokemuksesta. Virren tulee raamatullisen kuvaston ja kristillisen tradition lisäksi myös juurevasti kiinnittyä ihmisen kokemusmaailmaan. Piispainkokouksen mielestä kirkon uskoa sanoitettaessa rohkeatkin kielikuvat ovat mahdollisia ja jopa suositeltavia. Kristillistä uskoa tulee ilmaista sekä ympäröivän kulttuurin että hengellisen kokemuksen käsittein.

Piispainkokouksen mielestä jumalanpalveluselämän kehittämistä edistää lisävihkoon otetut hiljaisuuden liikkeen myötä yleistyneet lyhyet rukouslaulut ja tämän päivän ihmistä puhuttelevat uudet aihepiirit kuten luontoa kunnioittavaan elämäntapaan liittyvät virret. Piispainkokouksen mielestä uudistuksen tavoitteiden mukaista kokeilua ja aihepiirien laajentumista olisi voinut olla vieläkin enemmän.

Lauluja valittaessa yksi, mutta ei ainut, tärkeä näkökulma on laulun laaja reseptio, ”kansan kanonisointi”. Toiseksi on tärkeää, ettei virren kokonaisuus ole ilmeisessä ristiriidassa luterilaisen uskontulkinnan kanssa.

Virsien käytettävyyden ja yhteislaulun toimivuuden vuoksi niissä ei saisi olla liian vaikeita sävelkulkuja, liian korkeita sävellajeja tai liian laaja sävelala, että niiden laulaminen olisi helppoa eri-ikäisille ja laulamiseksi kouluttautumattomille.

Suomenkielisen lisävihkon kahden ensimmäisen osaston otsikoinnista voisi jättää pois me-sanat eli silloin otsikot kuuluisivat ”Kiitämme ja ylistämme” ja ”Rukoilemme”. Sykkälistien laulujen käyttötapana on erilainen kuin perinteisen virren ja siksi olisi voinut harkita niiden sijoittamista omaksi osastokseen. Muuten otsikointitapa on uusi, mikä korostaa virsien uutta käyttötapaa, mutta piispainkokouksen mielestä otsikoinnin tulisi paremmin auttaa löytämään tilanteeseen sopivia virsiä ja katsoo, että virsikirjauudistuksen tullessa ajankohtaiseksi on aiheellista kiinnittää huomiota osastojen konkreettisempaan jaotteeluun.

Lisävihkon perusteluissa mainitaan yhdeksi tavoitteeksi moderni kansainvälisyys. Piispainkokous pitää hyvänä, että suurten maailmankielten lisäksi vihkoon on otettu pienempien kielten edustajia, esimerkiksi saamelainen kulttuuri tulee näkyväksi virressä 910. Kansainvälisyys tekee ekumeenista kristinuskoa tunnetuksi ja siksi tulisi seuraavissa virsikirjoissa olla enemmän myös muiden maanosien kuin Euroopan ja Pohjois-Amerikan lauluperinnettä.

Seuraavaa virsikirjaa ajatellen piispainkokouksen mielestä tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kirkon usko ja ihmisen kokemus saavat tasapainoisen ilmaisuuden kuitenkin siten, että ne soveltuvat yhdessä laulettaviksi erityisesti seurakunnan jumalanpalveluksessa.

Ruotsinkielinen lisävihko on suomenkielistä laajempi. Se on huolellisesti suunniteltu ja monipuolinen. Virret kytkeytyvät hyvin kolmeen eri uskonkappaleeseen ja korostavat usein Jeesuksen ihmiseksi tulemistä arkielämässä. Sanoituksissa on muutamia nuorille vaikeasti ymmärrettäviä ilmaisuja, mutta vakiintuneina niitä lienee vaikea muuttaa. Nuorten kirkkopäivillä 2015 kritisoitiin kuitenkin sitä, että ehdotuksessa on liian vähän nuorten virsiä; ehdotus sisältää kuitenkin ainakin 15 virttä, jotka voidaan luokitella nuorten virsiksi. Kirkkovuoteen liittyviä virsiä on 26 ja Taizé-laulujakin useita. Virret ovat musiikillisesti vaihtelevia. Kieleltään ja ilmaisultaan uudenlaisia virsiä on useita.

Ruotsinkielisessä lisävihkossa on monia niin lyhyitä lauluja, että ne oppii nopeasti ulkoa. Ehdotuksessa on myös ainakin 20 lastenlaulua, joista useat ovat luonteeltaan hyvin samankaltaisia. Piispainkokous ei ehdota niiden poistamista, mutta tulevia virsikirjauudistuksia varten on hyvä miettiä perusteellisemmin, miten lasten virsiin saataisiin enemmän melodista ja tekstuaalista vaihtelevuutta ja monimuotoisuutta. Ehdotus sisältää myös joitakin virsiä, jotka eivät selkeästi viittaa Jumalaan. Ajatuksena on, että kirjallinen konteksti ja tilanne sekä paikka, jossa virttä lauletaan, antavat eväät virren tulkintaan.

Piispainkokous katsoo, että virsikirjan lisävihkojen hallinnollisessa hyväksymisessä olisi sovellettava samankaltaista menettelyä kuin jumalanpalvelusten ja toimitusten laulujen kohdalla käytettiin. Nämä hyväksyttiin kirkolliskokouksessa jumalanpalvelusten kirjan ja toimitusten kirjan liitteinä siten, että yksityiskohtaiset muutokset tehtiin käsikirjavalio-kunnassa ja kokonaisuus hyväksyttiin täysistunnossa.

4. Perustevaliokunnan lausunto

Perustevaliokunta keskittyy lausunnossaan lisävihkoesityksen niihin osiin, jotka koskevat sen tehtäväaluetta eli kirkon uskoa, oppia ja kirkon työn perusteita.

Jotkut esityksen virsistä eivät pelkän sisältönsä puolesta ole tunnistettavissa kristillisiksi lauluiksi, vaan ne saavat merkityksensä asiayhteytensä tai käyttökontekstinsa kautta. Joidenkin virsien kristillinen luonne aukeaa vasta viimeisissä säkeistöissä. Virren määrittelyn vaikeus tulee esiin myös virren tekstin ja sävelmän suhteessa: millainen sävelmä sopii messuun seurakunnan yhdessä laulettavaksi? Osa lisävihkon ehdotuksista koettelee tarkoituksellisesti virren rajoja.

Perustevaliokunta korostaa lisävihkon aineiston arvioinnissa käsikirjavalioikunnan toimeksiantoon sisällyntä määritelmää, jonka mukaan virsi on (a) Raamattuun pohjautuva laulu, jossa sisältö, sävel ja runoasu (b) välittävät kirkon uskoa ja (c) ihmisen kokemusta. Perustevaliokunta katsoo, ettei näitä kolmea kriteeriä voi pitää täysin samanarvoisina ja yhteismitallisina. Raamatullinen ylistyslaulu (esim. psalmivirsi) tai kirkon uskon kuvaus (uskontunnustusvirsi) voivat toimia virtenä, koska ne sisältävät kirkon uskon yhteisiä elementtejä, mutta yksinomaan yksilön subjektiivista kokemusta kuvaava laulu voi joutua

ristiriitaan työryhmän neljännen yleisen valintaperusteen (4), yhteisöllisyyden kanssa ja sille on vaikea löytää paikkaa jumalanpalveluselämässä tai seurakunnan yhteislauluna.

Perustevaliokunta toteaa, että lisävihkoon on otettu vain vähän seurakuntalaisille muista suomalaisista hengellisistä laulukirjoista tuttuja tekstejä. Sen sijaan on haluttu kokeilla uudenlaista virsimateriaalia. Perustevaliokunta löysi neljä esimerkkiä virren rajojen kokeilusta. Yksi ryhmä virsiä ovat sykliset, yhteenkuuluvuutta vahvistavat virret kuten Taizé-laulut. Toinen ryhmä ovat lastenvirret, jotka yksinkertaisen tekstin ja sävelmän puolesta sopivat lasten itsensä laulamiksi. Kolmas esimerkki virren rajojen haastamisesta on ruotsinkielisen lisävihkon virsi 93 ”Hon är svart som en natt”, joka kertoo prostituoidusta naisesta, joka kamppailun ja kaipuun kautta löytää luottamuksen Jeesukseen Kristukseen, saa taas ihmisarvonsa ja voi nousta. Virren teksti nostattaa kysymyksen siitä, saako virrellä kohahduttaa voimakkaasti kuvaten ja käsitellen ajankohtaisia ongelmia yhteiskunnassa ja maailmassa.

Neljäs esimerkki siitä, mitä virrellä voidaan määritellä, on ehdotuksen nro 128 ”Idas sommarvisa”, jonka teksti on Astrid Lindgrenin kirjasta ”Emil i Lönneberga”. Kertomuksessa pieni Iida herättää muutaman eläimen unestaan ja uskoo antaneensa niille elämän takaisin. Tekstin mukaan Iida saa kukat kukkimaan ja kesän tulemaan. Siirrettyä merkityksessä tekstin voi ymmärtää ilmaisuna Jumalan luomisvoimasta, kaikkivaltiuudesta ja hyvydestä. Kirkko siirtäisi tässä tapauksessa tekstin alkuperäisestä yhteydestään ja liittäisi sen omaan perinteeseensä.

Valiokunta korostaa lisävihkon kokonaisuuden arvioinnissa kahta seikkaa. Se ei ole nykyisestä virsikirjasta irrallinen, van muodostaa sen kanssa kokonaisuuden. Toiseksi se on täydentävää ja kokeilevaa aineistoa, joten virren arviointikriteereitä ei ole välttämätöntä soveltaa yhtä tiukasti kuin kokonaista uutta virsikirjaa laadittaessa. Lisävihkon hyväksyminen voi laajentaa virren määritelmää, mutta se ei merkitse nykyisen virsikirjan ilmentämän virren mallin hylkäämistä.

Lisävihkon virsien lopullinen arviointi tapahtuu siinä, ottaako seurakunta ne omakseen. Lisävihkon reseptioproosessia seurakunnissa on seurattava, jotta siitä voidaan ottaa oppia seuraavassa virsikirjauudistuksessa. Valiokunnan mielestä on arvokasta, että virsikirja säilyttää paikkansa koko kirkon virsikirjana.

Perustevaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että virsien kielikuvat nousevat edelleen miltei yksinomaan maaseutu ympäristöstä, mutta tarvetta olisi myös kaupunkielämää positiiviseen sävyyn kuvaaville virsille. Ilmestyskirjan ja Psalmien kuva Jumalan kaupungista antaisi tähän hyviä mahdollisuuksia. (Vrt. virsi 978 Pyhän kaupungin porteista, jonka 2. säkeistössä kielikuvat muuttuvat kuitenkin niityksi.) Ruotsinkielisen lisävihkon yksi kaupunkivirsi (nro 33) puhuu kaupungista negatiiviseen sävyyn.

Perustevaliokunta haluaa kiinnittää tässä yhteydessä huomiota virsikirjan uudistusprosessin avoimuuteen. Lisävihkoon on tuotettu uutta materiaalia kutsuseminaarein, mutta seurakuntaelämässä vakiintuneita hengellisiä lauluja on otettu mukaan vain vähän. Prosessin aikana palautetta on kerätty konferensseissa, kirkollisilta päättäjiltä ja valikoiduilta palauteryhmiltä. Lisävihkoaineistoa ei kuitenkaan ole julkaistu yleisön saataville, ja sen jakaminen julkisuuteen on kielletty tekijänoikeussyyhin vedoten.

Perustevaliokunta katsoo, että ryhdyttyäessä tulevaisuudessa virsikirjan kokonaisuudistukseen prosessin tulee olla avoin ja tekijänoikeusmenettelyt huomioonottava. Virsikirjaehdotus on julkaistava yleisön saataville, jotta siitä voidaan käydä julkinen keskustelu. Virsikirjan luonne kirkon yhteisenä rukouksena edellyttää, että seurakuntalaisilla on oltava mahdollisuus kommentoida ehdotusta.

5. Piispainkokouksen toinen lausunto

Piispainkokous ottaa lausunnossaan 3/2015 kantaa käsikirjavalioikunnan tekemiin muutosesityksiin. Jatkossa tähän lausuntoon viitataan merkinnällä ”Piispainkokous 2”.

Piispainkokous 2 kiinnittää huomiota siihen, että käsikirjavalioikunta on huomionut piispainkokouksen ja perustevaliokunnan toiveita ja näkökulmia. Mainittujen lausuntojen, muun palautteen sekä käsikirjavalioikunnan oman harkinnan perusteella lisävihkomateriaaliin ollaan nyt tekemässä seuraavan kaltaisia muutoksia:

Lisävihkosta jätetään pois joitakin virsiä – sellaisiakin, jotka piispainkokouksen mielestä olisivat voineet jäädä (mm. suomenkielisen lisävihkoesityksen nro 928, ruotsinkielisen nrot 20, 26, 71).

Lisävihkoihin tehdään piispainkokouksen ja perustevaliokunnan lausuntojen perusteella muutosesityksiä (esim. suomenkielisen lisävihkoesityksen nrot 902, 916, 938, 948, 967, 971, 974, 975, ruotsinkielisen nrot 22 ja 108), jotka useimmissa tapauksissa opillisesti terävöittävät materiaalia ja parantavat käytettävyyttä.

Lisävihkoon otetaan myös muutama uusi säkeistö tai sävelmä (esim. suomenkielisen lisävihkoesityksen nrot 959, 963, ruotsinkielisen nro 19).

Käsikirjavalioikunta esittää piispainkokouksen lausunnon mukaisesti, että ruotsinkieliseen lisävihkoon otetaan Nuorten kirkkopäivien ehdottamat kaksi laulua ”Steg för steg” ja ”Rätt till liv” (liitteenä).

Muutamassa kohdassa käsikirjavalioikunnan kanta poikkeaa perustevaliokunnan kannasta (esim. suomenkielisen lisävihkoesityksen nrot 940, 957, ruotsinkielisen nrot 23, 24) mutta myös piispainkokouksen kannasta.

Muut Piispainkokous 2:n kannanotot löytyvät yksittäisten virsien kohdalta.

6. Käsikirjavalioikunnan kanta

Käsikirjavalioikunta on tutustunut lisävihkojen virsimateriaaliin useaan otteeseen jo valmisteluvaiheessa. Sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen lisävihkoehdotus on käyty läpi laulaen ja keskustellen. Lisäksi valiokunta on kuullut kirkolliskokousedustajien esittämiä muutosehdotuksia lähetekeskustelussa 5.5.2015 ja sen jälkeen kirjallisesti 10.6.2015 asti. Valiokunta on kuullut asiantuntijoina Jaakko Löyttyä, Jari Jolkosta ja työryhmien sihteereitä Timo-Matti Haapiaista, Samuli Koivurantaa, Anders Forsmania ja Anna Maria Böckermania. Valiokunta on osallistunut yhdessä perustevaliokunnan kanssa

kaksipäiväiseen seminaariin, jossa työryhmien sihteerit esittelivät lisävihkotyötä. Ruotsinkielisille kirkolliskokousedustajille on järjestetty yksipäiväinen seminaari, jossa keskusteltiin ruotsinkielisestä lisävihkoehdotuksesta.

Käsikirjavalioikunta arvostaa lisävihkojen koostamiseksi tehtyä poikkeuksellisen laajaa taustatyötä. Työryhmät ovat sihteerien johdolla käyneet läpi noin viisikymmentä koti- ja ulkomaista laulukokoelmaa, punninneet satoja ennen julkaisemattomia lauluja sekä järjestäneet kutsuseminaarit sanoittajille ja säveltäjille uusien tekstien ja melodioiden aikaansaamiseksi. Prosessi on tuottanut monipuolisen kokoelman suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä virsiä.

Käsikirjavalioikunta pohtii kuitenkin, onko valmistelutapa ollut kokonaisuudessaan liian raskas ja monipolvinen. Tekijänoikeussyistä valmistelu on ollut salaista, vaikka tärkeää olisi ollut pyytää palautetta myös seurakunnilta. Avoimemmin osallistava prosessi olisi tuottanut kestävämmän lopputuloksen. Käsikirjavalioikunta toivoo, että tulevaisuudessa uutta virsikirjaa tehtäessä avoimempi toimintatapa olisi mahdollinen.

Virsiens valintakriteereiksi muotoutuivat kirkolliskokouksen toimeksiannon mukaisesti neljä asiaa. Ensimmäinen kriteeri on ollut virren määritelmä Raamattuun pohjautuvana lauluna, jossa sisältö, sävel ja runoasu välittävät kirkon uskoa ja ihmisen kokemusta. Toiseksi on ollut tarkoitus tuoda musiikillisesti ja tekstisisällöllisesti jotain uutta, tavoitteena siirtää kristillistä perintöä uusille sukupolville ja tavoittaa niitäkin, joille perinteinen uskonnollinen kieli ja musiikki tuntuvat vierailta. Kolmas kriteeri on ollut löytää uusia virsiä puuttuvista aihepiireistä. Neljäs kriteeri on ollut virren yhteislaulettavuus ja soveltuvuus myös sisällöllisesti yhteisölliseen ilmaisuun.

Virsi kirkon uskon ja ihmisen kokemuksen välittäjänä ei ole täysin selkeä kriteeri. Ihmisen kokemusta kuvaamaan on otettu muutamia virsiä, joiden kohdalla on tarve punnita virren määritelmää ja kysellä, minkä verran virren tehtävä on toimia samastumiskohteena ja minkä verran julistaa. Palveleeko virsi kirkon yhteisen uskon ilmauksena, jos se on teologisesti niukka tai hämärä, ilmaisuissaan yleisuskonnollinen tai voiko se sellaisenaan auttaa kyselevää vastausten löytämiseen? Lisävihko voi toimia myös testimahdollisuutena seuraavaa virsikirjauudistusta varten.

Toisen kriteerin täyttäminen oli yhtäältä yksinkertainen: tuoda jotain uutta. Toisaalta tehtävä oli haastava, kun tarkoitus oli uusien virsiens kautta yhtä aikaa sekä rikastuttaa jumalanpalveluselämää että myös tavoittaa seurakunnan elämästä vieraantuneita. Virsiä pitäisi voida laulaa eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten seurakunnassa ja muissa kokoontumisissa, joissa kaikkien äidinkieli ei ole suomi. Kirkon Saavutettavuus-ohjelman mukaisesti pyrittiin käyttämään yhteyttä luovaa kieltä, ettei kukaan kokisi jäävänsä ulkopuolelle. Lisävihkot vastaavat hyvin näihin tarpeisiin. Niissä on arjen hetkiin tai kotihartauteen sopivia virsiä: lasta nukutettaessa, kylvönsiunauksessa, haudalla kynttilää sytytettäessä, mutta toisaalta niistä löytyy myös kyselevän ja epäilevän uskon sanoitusta.

Ehdotuksiin on otettu muutamia suosikkilauluja, mutta suurin osa on uudenlaista musiikkia ja hengellisyyden sanoitusta. Työryhmät ovat löytäneet laajan kirjon eri tyyllilajien sanoituksia ja sävellyksiä. Sanoituksia on yhteensä 26 eri kielellä ja sävelmiä on laajasti

eri puolilta maailmaa, mikä voi osaltaan palvella myös ekumeniaa. Työryhmät olivat painottuneet enemmän muusikoihin kuin teologeihin tai lyyrikoihin. Tämä saattaa näkyä sävelmien monipuolisuudessa ja modernienkin sävellysten päätyemisessä ehdotuksiin. Käsikirjavalioikunta katsoo, että ruotsinkieliseen lisävihkoon on löydetty enemmän nykyaikaisia ja samalla yhteislaulullisesti toimivia virsiä.

Kolmas kriteeri oli löytää uusia sanoituksia aihepiireistä, joiden löytämiseksi kartoitettiin tarpeita ja löydettiin muun muassa ilo, kiitos, luomakunta ja ihminen positiivisesta näkökulmasta, hiljaisuus ja pyhän kohtaaminen, hengellinen etsintä sekä yhteisöllisyys, osallisuus ja vieraanvaraisuus. Muuttuneen maailman luomiin uusiin elämäntilanteisiin, kirkkovuoteen, kummiuteen ja maahanmuuttajille sopivia virsiä ei löytynyt toivotulla tavalla. Käsikirjavalioikunta olisi toivonut myös virsiä suurimmilla eurooppalaisilla kielillä laulettaviksi kaksikielisiin toimituksiin. Kriisilanteisiin olisi kaivattu tuttuihin sävelmiin liittyviä uusia sanoituksia.

Neljäs kriteeri oli yhteisöllinen ilmaisu ja yhteislaulettavuus, mikä seurakunnan reseption kannalta on olennaisen tärkeää. Siinä kohdin jotkut virret ovat sävellajeiltaan liian korkeita tai sävelalaltaan liian laajoja. Toisaalta jotkut ruotsinkielisen lisävihkon lastenvirret on koettu liiankin yksinkertaisiksi. Lapsenkin usko tarvitsee symboleja, mysteerejä ja kerroksellisuutta, joiden kautta uskon sisältö voi myöhemmin syventyä. Myös kaanonien käyttökelpoisuutta on pohdittu.

Käsikirjavalioikunta pohti, missä määrin virsien pitäisi vastata kaikkiin kriteereihin. Muutamat uudet virret tuntuvat teologialtaan ohuilta ja jotkut keskittyvät etsivän ihmisen kysymyksiin. Käsikirjavalioikunta pohti myös, miksi lisävihkoihin ei otettu enemmän niitä lauluja, joita seurakunnissa jo lauletaan. Käytössä kokeiltuja ja toimivia lauluja olisi löytynyt paljon. Uskonpuhdistuksen hengessä virret voisivat olla sävelmiltään ”keveitä” ja sisällöltään ”painavia”. Varsinaiseen virsikirjaan tarvitaan Raamattuun pohjautuvia lauluja, jotka heijastavat kirkon uskoa.

Piispainkokouksen linjauksia myötäillen käsikirjavalioikunta ei ehdota kaikkien virren rajoja koettelevien tai yhteislaulullisesti vaikeiden virsien poistamista ehdotuksista, vaan niiden kestävyys tai käyttökelpoisuus voi jäädä seurakuntien testattavaksi. Muutenkin seurakuntien tehtäväksi jää miettiä, miten lisävihkot tehdään tutuiksi muillekin kuin aktiiviseurakuntalaisille. Virret voisivat olla sanoittamassa hengellistä etsintää ja vastaa-massa siihen sekä tukemassa kristillistä kasvatusta ja siirtämässä evankeliumin perintöä tuleville sukupolville.

Käsikirjavalioikunta kiittää työryhmiä sihteereineen perusteellisesta ja ammattitaitoisesta työstä teologisesti, melodisesti ja runollisesti monipuolisten lisävihkojen kokoamiseksi.

Käsikirjavalioikunnan muutosesitykset

Yleistä

Piispainkokous, perustevaliokunta ja käsikirjavalioikunta ovat ottaneet kantaa joihinkin lisävihkoehdotuksen yksittäisiin virsiin. Lisäksi piispainkokous antoi lausunnon myös käsikirjavalioikunnan tekemistä muutosesityksistä. Piispainkokouksen ja perustevaliokunnan lausunnot ovat mietinnön liitteinä.

Käsikirjavalioikunta pitäytyy muutosesityksissään sävellajien ja teknisluontoisten korjaus ehdotusten lisäksi varsin pitkälle piispainkokouksen ja perustevaliokunnan lausunton näkökulmiin. Molemmat esittävät varauksia virren 928 suhteen, jonka kohdalla käsikirjavalioikunta päätyy oman harkintansa perusteella ehdottamaan sen poistamista. Ruotsinkielisessä lisävihkoehdotuksessa virteen nro 19 esitetään lisättäväksi viides säkeistö. Valiokunnan mielestä on parempi, että leikkisä virsi loppuu nauruun kuin itkuun. Perustevaliokunnan ehdottamaan virren 45 ruotsinkielisen käännöksen muokkaamiseen olisi todennäköisesti ollut vaikea saada lupaa ja siksi käsikirjavalioikunta esittää sen poistamista. Virren nro 26 ja 85 tekstejä on pidetty teologisesti ohuina tai monitulkintaisina ja siksi ne ehdotetaan poistettaviksi. Virsi nro 71 sen sijaan on poistettava siitä syystä, että tekijänoikeuden haltija Taizé-yhteisö ei anna lupaa sen julkaisemiseen.

Piispainkokous kiinnittää huomiota siihen, että monet ehdotuksen virsien sävellajit ovat korkeita ja jotkut sävelmät äänialaltaan hyvin laajoja. Suomenkielisen lisävihkon virsien sävellajeista korkeita ovat seuraavat: 901, 907, 910, 912, 923, 931, 946, 954, 964, 967, 971, 978 ja 979. Sävelalaltaan laajoja ovat 910, 912, 923, 964 ja 971. Ruotsinkielisessä lisävihkossa korkeita ovat mm. virret 4, 5, 99, 100, 102, 114, 124, 125 ja 129.

Käsikirjavalioikunta on koonnut virsien nuottikuvaa, sävellajeja ja tekstien kirjoitusasua koskevat huomiot, korjaukset ja muutosehdotukset ja antaa ne suoraan lisävihkojen toimituskunnalle.

Kooste käsikirjavalioikunnan sävellajimuutosehdotuksista:

Suomenkielinen lisävihko

931	C-duuriin
946	h-molliin (Säde Bartlingin oma ehdotus)
954	G-duuriin
964	d-molliin
971	c-molliin
978	Es-duuriin
979	F-duuriin

Ruotsinkielinen lisävihko

4	Es-duuriin
5	d-molliin
14	d-molliin
27	C-duuriin
67	G-duuriin
83	B-duuriin
99	Es-duuriin
100	C-duuriin
102	C-duuriin

114a	e-molliin
125	Es-duuriin
129	C-duuriin
Steg för steg	G-duuriin

Piispainkokouksen mielestä on tärkeää, että sävellajeja voitaisiin laskea ja esittää harkittavaksi myös seuraavaa:

- a. Virsikirjan lisävihkojen lopullisissa versioissa pitäisi pyrkiä siihen, että soinnutus ja nuottikirjoitus olisivat samassa sävellajissa. Kirkkomuusikoille transponointi ei ole ongelma, mutta myös kokemattomat säestäjät pitäisi ottaa huomioon.
- b. Tärkeää on, että lisävihkojen virsiin liittyvät säestyskirjat tehdään ja että niissä soinnut ovat yhdenmukaiset varsinaisten virsikirjan lisävihkojen kanssa. Myös kitarasäestyksen tarpeet on huomioitava.

Käsikirjavaliokunta esittää, että tässä esitetyt muutokset otetaan huomioon suosituksina. Lopullinen päätös sävellajeista, virsien numeroinnista, osastojaosta, osastojen otsikoinnista, nuottikuvasta tai teknisistä korjauksista jäisi toimituskunnalle. Perusteluna on tarkoituksenmukaisuus ja joustavuus.

Suomenkielinen lisävihkoehdotus

902 Jumalamme, suuruuttasi

Piispainkokous: Kolminaisuuden persoonien välinen suhde voisi hahmottua selvemmin. Erityisesti Jumala Isänä ja Luojana jää epäselväksi. Feminiininen metafora Pyhästä Hengestä on onnistunut kielikuva. Muutetaan ”Pyhä Kolme” vakiintuneemmaksi Pyhän Kolminaisuuden nimitykseksi, esimerkiksi ”Kolminaisuus”.

Käsikirjavaliokunta: ”Pyhä Kolme” muutetaan muotoon ”Kolminaisuus”.

905 Seppä taivaallinen ja armollinen

Piispainkokous: Virsi soveltuu sanoituksensa puolesta kirkkovuoden eri aikoina laulettavaksi, mutta on muuten käytöltään kapea-alainen ja vaikean, meditatiivisen sävelmän vuoksi yhteislauluun vaikeasti soveltuva.

Perustevaliokunta: Kyseessä on vanhin tunnettu pohjoismainen virsiteksti, mistä kumpuaa sanan ”seppä” käyttö virren alussa. Ruotsinnoksen (nro 30) taivaan puuseppä tai kirvesmies (”Himlens timmerman”) liittyy läheisemmin evankeliumeihin, kun taas suomennoksen sanan ”seppä” asiayhteys Jeesukseen rakentajana ei ole yhtä ilmeinen. Lisäksi virren osastoa (Me kiitämme ja ylistämme vai Me rukoilemme) voisi myös pohtia.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

911 Talven valon saamme lumen myötä

Käsikirjavaliokunta esittää virteen mainintaa: ”Voidaan laulaa myös virren 51 sävellällä”.

914 Etsi, kutsu minutkin

Piispainkokous: Käännöksessä riimit sointuvat hyvin, mutta muuten virsi on menettänyt keskeistä teologista merkitystään ja kristillistä sanastoaan. Alkuperäisessä sanoituksessa

olennaista on ihmisen ja Jumalan välinen läheinen yhteys, kun taas suomennoksessa painottuu kasvaminen Jumalan tahdon mukaiseksi. Nämä puutteet eivät estä virren ottamista lisävihkoon.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

915 En tiedä, miksi kirkonpenkkiin näin

Piispainkokous: Virsi on esimerkki kokeilevasta ja virsien uusia mahdollisuuksia etsivästä aineistosta. Virttä laulavan voi kuitenkin olla vaikea yhtyä sanoihin, joissa Jumala ja kirkkoon tuleminen jäävät ikään kuin abstrakteiksi kysymyksiksi. Virrellä on kuitenkin paikkansa lisävihkossa.

Perustevalioikunta: Virttä kuvataan jumalanpalvelusyhteydestä vieraantuneen ihmisen virreksi. Virsi sanoittaa yksilön kokemuksena epäilyä, mutta toisaalta myös kaipausta ja etsintää. Löytyneekö virrelle käyttötilanteita?

Käsikirjavalioikunta esittää, että viimeisen säkeistön viimeinen säe olisi kirjoittajan alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti ”riittää, että jokin koskettaa”.

916 Maailman kaikki rukoukset poimit

Piispainkokous: Ruotsinkielisen lisävihkon samassa virressä 21 käytetään muotoa ”Tree-nige”. Muutetaan ”Pyhä Kolme” vakiintuneemmaksi Pyhän Kolminaisuuden nimitykseksi, esimerkiksi ”Kolminaisuus”. Piispainkokous kehottaa punnitsemaan virren mukaan ottamista, koska virsi melodisesti kauniina on kuitenkin teologisesti monitulkintainen.

Perustevalioikunta: Virsi rakentuu uskontoteologisesti ja apofaattisesti käsitykseen yleisestä ja tuntemattomasta Jumalasta. Kolmannesta säkeistöstä on mahdollista lukea ajatus, että Jumala tunnetaan vasta, kun maailman kaikkien ihmisten ja uskontojen jumalakaipuu ja -kuva otetaan huomioon. Vasta viimeisessä säkeistössä viitataan selvästi kristilliseen Jumalaan. Valioikunta pitää virren ajatuskulkua ongelmallisena erityisesti jumalanpalveluskontekstissa, koska jumalanpalvelus toimitetaan kolmiyhteisen Jumalan nimeen, joka on ilmoittanut itsensä Kristuksessa, joka on Isän täydellinen kuva. Valioikunta katsoo, että virsi ei tällaisena sovi virsikirjaan, ja esittää sitä poistettavaksi.

Piispainkokous 2: Piispainkokous päätyi aikaisemmassa lausunnossaan esittämään, että virren ottamista lisävihkoon vielä harkittaisiin, koska se on teologisesti monitulkintainen. Nyt tehty muutosesitys 3. säkeistöön selventää kuitenkin virren opillista sisältöä.

Käsikirjavalioikunta esittää, että kolmas säkeistö muutetaan Pekka Kivekkään muokausehdotuksen mukaisesti vastaamaan paremmin alkuperäistekstiä: ”Teet kaikissa, oi Täydellinen, työtä, ja totuus täysi on vain sinussa. Siis näytä meille, että joku toinen voi sinuun toisin silmin katsoa”. Neljäs säkeistö: ”Pyhä Kolme” muutetaan muotoon ”Kolminaisuus”.

925 Maa järkkyy, murtuu

Piispainkokous: Virsi voidaan jättää pois tai, jos se kuitenkin halutaan säilyttää, niin vaihdetaan virren b-sävelmä a-sävelmäksi. Piispainkokous epäilee, koskettaako virsi kriisitilanteessa, jolloin nimenomaan tutut virret luovat turvallisuutta ja lohdutusta. Tätä vielä heikentää virren a-sävelmän vaativuus.

Perustevalioikunta: Virsi rinnastuu Vanhan testamentin valitusvirsiin. Valioikunta kyselee, onko virren päätös avoimena kysymyksenä sopiva? Valioikunta toivoo, että virressä olisi heikkokin toivon näköala, kuten alkuperäisessä ruotsinkielisessä versiossa.

Piispainkokous 2: Käsikirjavalioikunnan esitys on piispainkokouksen mukaan mahdollinen ratkaisu.

Käsikirjavalioikunta esittää a-sävelmäksi ruotsinkielisen lisävihkon virttä 114a, b-sävelmäksi Erkki Tuppuraisen sävelmää ja c-sävelmäksi Jyrki Linjaman sävelmää.

928 Olen elänyt muita varten

Piispainkokous: Virressä haetaan tasapainoa kielen inklusiivisuuden ja eksklusiivisuuden välillä. Yksilöllinen, mielen sisäinen kokemus on yhdistetty perinteiseen kristilliseen laulutraditioon. Erityinen aihe ja se, etteivät kaikki voi siihen yhtyä, saattaa merkittävästi rajoittaa virren käyttöä seurakunnan tilaisuuksissa.

Perustevalioikunta: Uupuneen ihmisen virsi. Vaikka virressä ei ole jännitteitä kirkon uskon kanssa, se on sanoiltaan melko yksilöllinen ja siksi valioikunta pohtii, missä määrin se sopii yhdessä laulettavaksi.

Käsikirjavalioikunta: Virsi on yksilön henkilökohtaista kokemusta. Se on hämmentävä ja soveltuu huonosti yhteislauluksi. Säkeistöjen vaihtuvat rytmit hankaloittavat laulamista. Alku- ja loppuosan eripaisuus hämmentää. Valioikunta esittää virren jättämistä pois.

929 Nyt pelko pois

Perustevalioikunta: Virsi on vaikeatulkintainen ja sisältää monia kielikuvia. Siihen sisältyy kuitenkin ajatus selkeästä päämäärästä.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

930 Kuka oon Sinun suunnitelmassas?

Piispainkokous: Virressä nykyajan ihmisen kysymykset liitetään taitavasti ja kiehtovalla tavalla virsilaulun perinteeseen. Yhteislaulun kannalta sävelmä on vaikea, mutta virrellä on kuitenkin paikkansa lisävihkossa.

Perustevalioikunta: Puhekielinen nuoren ihmisen elämänkysymyksiä heijastava virsi on syntynyt lisävihkohankkeen virsiseminaarissa. Valioikunta kiinnittää huomion lauseeseen ”Teetkö uuden liiton aina kun joku syntyy”, joka on merkitykseltään epäselvä. Uudella liitolla on vakiintunut kirkollinen merkitys, joka viittaa Kristuksen ristinuhrillaan solmi- maan kertakaikkiseen liittoon. Ilmaisu toistuu joka messussa ehtoollisen asetussanoissa. Valioikunta pitää siksi ilmaisua epäonnistuneena ja esittää sen korvaamista jollakin muulla.

Piispainkokous 2: Patristisella ajalla (esim. Irenaeus) vallitsi vahva tietoisuus Jumalan ihmiskunnan kanssa tekemistä liitoista, jotka edelsivät Abrahamin sekä Mooseksen kanssa tehtyjä liittoja sekä Jumalan inkarnaatiota Kristuksessa, jossa aikaisemmat liitot huipistuvat. Pohjana on Raamattu, jonka mukaan Jumala solmi koko ihmiskuntaa koskevan liiton Nooan kanssa (ks. 1 Moos. 9: 8–10) ja jossa myös maailman luominen itsessään nähdään liittona (ks. Jer. 33:20–26). Näin ollen virsirunoilijan pohdinta uudesta liitosta, jonka Jumala tekee jokaisen syntymän eli luomisen uuden ihmeen yhteydessä, kytkeytyy sisällöllisesti raamatulliseen ja patristiseen aineistoon. Siksi ei ole mitään teologista syytä pyytää tekstintekijältä uutta muotoilua, jossa ajatus liiton muodostumisesta liitetään selvemmin kasteeseen. Päinvastoin tekstin soljuvuus saattaisi kärsiä tarpeettomasta uudistuksesta.

Käsikirjavalioikunta esittää lauseen muuttamista runoilijan tekemän uuden ehdotuksen mukaisesti: ”Teetkö uuden ihmeen aina kun joku syntyy?”

933 Oi ihmeellistä armoa

Piispainkokous: On hyvä, että virsi on sekä suomen- että englanninkielisenä. Perustevaliokunta: Kyseessä on vanha laulu Amazing grace, jonka käännöstä on jonkin verran muokattu.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

935 Profeetat aikanaan

Piispainkokous: Maria-aiheinen virsi on raamatullinen ja opillisesti selkeä, mutta kuva-kieli olisi voinut olla hiotumpaa 3. säkeistössä. Runokielen metafora Marian odotukselle viittaa todennäköisesti Jeesukseen elämän leipänä, mutta kausaali-*ketjun* pää säkeessä saattaa jäädä liian kauas.

Perustevaliokunta: Kolmannen säkeistön ilmaisu ”kypsyttellen viljaa” on yllättävä.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

938 Ole tervehditty täällä

Piispainkokous: Tämä keskiaikainen Salve Regina –hymni viittaa roomalaiskatolisen kirkon rukouselämään ja Ave Maria –rukoukseen. Luther suhtautui myönteisesti näihin rukouksiin, mutta ne jäivät myöhemmälle luterilaisuudelle vieraiksi. Piispainkokous katsoo kuitenkin, että virsi liittyy niin luterilaisuuteen kuin koko kristikunnankin yhteiseen perinteeseen. Marian edustamat epiteetit kuten tervehditty, siunattu ja autuas edustavat Luukkaan evankeliumin kuvausta Mariasta. Virsi sopii otettavaksi lisävihkoon.

Perustevaliokunta: Virsi on tervehdys ja ylistyslaulu neitsyt Marialle. Valiokunnan mielestä 3. säkeistön ilmauksessa ”Meille esimerkin annoit” esimerkki-sanan sijasta parempi ilmaisu olisi esikuva.

Käsikirjavaliokunta esittää sanaa ”esikuva” sanan ”esimerkki” tilalle 3. säkeistössä. Ratkaisu sopii tekstin kääntäjälle.

940 Päivää neljäkymmentä

Perustevaliokunta: Tässä paastonajan virressä muistellaan Jeesuksen kiusauksia erämaassa. Säkeistön 4 kohdassa ”Kiusaaja kun ahdistaa syytöksillään hyökäten” sanan ”syytöksillään” tilalle sopisi paremmin ”houkutuksin” tai ”juonillansa”, koska kyse on Kristuksen kiusauksen kestämisestä.

Käsikirjavaliokunta: Käsikirjavalio

Käsikirjavalioikunta: Lena Frilund muokkasi käsikirjavalioikunnan pyynnöstä alkupe-
räistekstin muotoon ”Guds sådd behöver inte mycket, mitt hjärtas mull, Hans friska vat-
ten”. Tytti Issakainen käänsi toisen säkeistön alun vastaavasti näin: ”Niin vähän Luojan
kylvö kaippaa, vain sydämeni kylvömaaksi”. Käsikirjavalioikunta esittää tätä sanamuotoa.

952 Oi Jeesus, muuta minua

Perustevalioikunta: Valioikunta esittää vanhahtavan muodon ”likemmäksi” (1. säk.) teks-
tin korjaamista muotoon ”lähemmäksi”, koska ei löydä sille erityisiä perusteita.

Käsikirjavalioikunta: ”Likemmäksi” voi tulkita tarkoittavan lähempänä kuin lähellä, ai-
van liki. Ei muutosesitystä.

957 ”Tämä on...” meille luvataan

Perustevalioikunta: Valioikunta ehdottaa viimeisen säkeistön päättymistä pisteeseen kysy-
mysmerkin sijaan. Muuten iankaikkisen elämän toivo vaikuttaa liian epävarmalta.

Käsikirjavalioikunta: Virsi on osa Kirkkohallituksen tilaamaa Riemuvuoden messua. Ei
muutosesitystä.

959 Leipä syö, viini juo

Taizé-yhteisöstä tuli viesti, ettei se anna julkaisulupaa laululle tässä muodossa, koska siitä
on olemassa toinenkin muoto ”Nälkäinen syödä saa”. Laulusta saa kuitenkin julkaista
kaksi eri versiota. Laulua käytetään ruotsiksi ja Pohjoismaissa sanoilla ”Leipä syö, viini
juo”. Siksi on perusteltua julkaista molemmat.

Käsikirjavalioikunta esittää molempien tekstiversioiden julkaisemista suomeksi ja eng-
lanniksi. Alkuperäiseen ehdotukseen lisätään:

Nälkäinen syödä saa, Kristus, olet elämän leipä.
Kuoleman voittaja, meille vettä elämän jaat.

Jesus Christ, bread of life, those who come to you will not hunger.
Jesus Christ, Risen Lord, those who trust in you will not thirst.

963 Herra, kutsut työhösi

Käsikirjavalioikunta esittää lisättäväksi maininnan ”Voidaan laulaa myös virren 332 sä-
velmällä.”

964 Jeesus, ristinpolkuasi

Piispainkokous: Virteen on kiitettävällä tavalla tuotu kaupunkikonteksti.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

966 Isä nyt vie rakastamaan

Piispainkokous: Käännös on heikentänyt virren englanninkielisen sanoituksen teologiaa.
Käännös on muuttanut virttä siunauksesta lähettämisen suuntaan. Virressä on rytmisiä
haasteita eikä se sovellu säestettäväksi uruilla. Seurakuntalaiselle virren laulaminen on
vaikeaa. Nämä eivät kuitenkaan ole niin isoja puutteita, etteikö virsi voisi sisältyä lisä-
vihkoon.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

967 Aamu on tullut

Piispainkokous: Virren 3. säkeistössä on alkuperäisestä poiketen korvattu luomisen ylistys Kristuksen sovitustyön korostuksella ja virren sävelmää on yksinkertaistettu alkuperäisestä melodiasta. Virren vanhempi suomenkielinen versio ”Nousta sain aamuun” vastaa englanninkielistä alkuperäissanoitusta paremmin kuin uusi käännös. Siksi lisävihkoon tulisi vaihtaa tilalle edellä mainittu vanhempi versio.

Perustevaliokunta: Valiokunta esittää, että 3. säkeistön jälkimmäinen osa muutetaan imperfektiin: ”maallemme annoit sovituksen”.

Käsikirjavalioikunta esittää tekstin osalta vanhempaa suomenkielistä versiota ”Nousta sain aamuun”.

1. Nousta sain aamuun, lintujen lauluun,
Jumalan luomiskauneuteen.
Lauluista kiitän, aamuista kiitän.
Raikkaina kohtaan ne uudelleen.

2. Käy sadekuuro, auringonpaiste
kuin uutta luoden pinnalle maan.
Jäljissä Herran kasteinen nurmi
kauneinta kukkaa saa versomaan.

3. Luomisen aamun säteistä kiitän.
Kirkkaina vielä ne kimmeltää.
Riemuiten kiitän, ylistän Herraa.
On uusi luomus päivä myös tää.

971 Maan korvessa kulkevi lapsosen tie

Piispainkokous: Virren käytettävyyttä ajatellen selkeintä on, että lisävihkoon otetaan 3. säkeistö tutussa muodossa ja muutetaan nyt ehdotettu uusi 3.säkeistö 4.säkeistöksi.

Perustevaliokunta: Kyseessä on monien ihmisten ulkoa osaama, tuttu ja rakas laulu. Useiden erilaisten versioiden laatiminen tutuista lauluista luo sekaannusta. Valiokunta esittää, että kolmanneksi säkeistöksi palautetaan Immi Hellénin alkuperäinen runo.

Käsikirjavalioikunta esittää virren julkaisemista samassa muodossa kuin se on Lasten virsi –kirjassa:

1. Maan korvessa kulkevi lapsosen tie,
vaan ihana enkeli kotihin vie.
Niin pitkä on matka, ei kotia näy,
vaan ihana enkeli vieressä käy,
vaan ihana enkeli vieressä käy.

2. On pimeä korpi ja kivinen tie,
ja usein se vielä niin liukaskin lie.
Jo lapsikin helposti langeta vois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois.

3. Maan korvessa kulkevi lapsosen tie,
vaan ihana enkeli kotihin vie.

Oi laps, ethän milloinkaan ottaa sä vois
 sun kättäsi enkelin kädestä pois,
 sun kättäsi enkelin kädestä pois.

974 Saapua yhteiseen pöytään

Perustevaliokunta: Virren ongelma on ensimmäinen säkeistö. Virren alku ja loppu vievät mielikuvat eri suuntiin, muuten virsi toimisi ehtoollisvirtenä. Teksti sakramentalisoi tavallisen syömisen eikä riittävällä tavalla erota Kristuksen ruumista ja verta muusta syömisestä ja juomisesta. Valiokunta esittää, että ensimmäinen säkeistö jätetään pois tai virren kokonaisuutta muuten muokataan nämä seikat huomioiden.

Käsikirjavaliokunta esittää virren julkaisemista Pirjo Vahtolalta saadun ehdotuksen mukaisesti:

1. Saapua yhteiseen pöytään ja jakaa
 murrettu leipä, Kristuksen ruumis,
 leipä ja viini, leipä ja viini –
 läsnä on Jumalan valtakunta, Kristus meissä.
2. Saapua yhteiseen pöytään ja jakaa
 elämän tuska, eilisen pelko,
 huomisen huoli, huomisen huoli –
 läsnä on Jumalan valtakunta, Kristus meissä.
3. Saapua yhteiseen pöytään ja jakaa
 elämän ilo, valo ja lämpö,
 rohkeus, toivo, rohkeus, toivo –
 läsnä on Jumalan valtakunta, Kristus meissä.
4. Lähteä elämään, työhön, ja jakaa
 toisien kanssa rukiinen leipä,
 eilisen huoli, huomisen toivo –
 kasvaa niin Jumalan valtakunta, Kristus meissä.

975 Isästäni, Jeesus, kiittää tahtoisin

Piispainkokous: On hyvä, että lisävihkoon on otettu isänpäivävirsi. Seuraavaa virsikirja-uudistusta ajatellen olisi toivottavaa saada toinenkin isänpäivävirsi, jossa kiittollisuuden ja rakkauden teemat tulisivat selvemmin näkyviin.

Käsikirjavaliokunta esittää Anna-Mari Kaskisen muokkaamaa versiota, jossa kiittollisuuden ja rakkauden teemoja on huomioitu:

1. Isästäni, Jeesus,
 kiittää tahtoisin.
 Isääni nyt hoida
 käsin siunaavin.
2. Anna meidän viettää
 aikaa yhdessä.
 Anna meille paljon

ilon hetkiä.

3. Isälleni pyydän
paljon voimia.
Viisautta anna
oikein toimia.

4. Isästäni tykkään.
Tänään muistan sen.
Rakas hän on meille,
ainutlaatuinen.

5. Sinä, Jeesus, tunnet
isät kaikkien.
Pyydän, että annat
heille siunauksen.

977 Kyyneliin kastuu köyhien maa

Perustevaliokunta: Ruusu on kristillisessä perinteessä Kristuksen haavojen vertauskuva, mutta onko vertauskuva riittävän ymmärrettävä?

Käsikirjavalioikunta: Virsi sisältää symbolikuvia, joiden avaaminen tarjoaa sekä haasteen että mahdollisuuden avata niitä. Virsi on harvoja kirkkovuoteen liittyviä ja siksi tarpeellinen.

Ruotsinkielinen lisävihkoehdotus

11 Tänk att livet kostar livet

Piispainkokous: Kieleltään ja ilmaisultaan uudenlainen virsi. Teologisesti epäselvä ilmaisu ”Tänk att livet kostar livet” viittaa todennäköisesti kuoleman väistämättömyyteen, mutta assosioi myös kristillisesti arveluttavaan ajatukseen, että elämä olisi kauppatavaraa. Virttä ei kuitenkaan ehdoteta poisjätettäväksi.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

12-14 (12 Det är gott att tacka Herren; 13 Sjung till Herrens ära; 14 Saliga de som bor i ditt hus)

Perustevaliokunta: Onko tarkoituksenmukaista julkaista virtenä pelkkä antifoni ja psalmi?

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

19 När jag klappar, klappar du med mig

Käsikirjavalioikunta esittää, että lisätään 5. säkeistö ”När jag skrattar, skrattar du med mig”, jolloin laulu ei pääty itkuun. Tämä sopii laulun tekijöille.

20 Släpp loss spratten!

Piispainkokous: Kieleltään ja ilmaisultaan uudenlainen virsi.

Perustevaliokunta: Valiokunta pitää ongelmallisena, että tässä lastenvirressä ei ole mitään eksplisiittistä kristillistä sisältöä paitsi 2. säkeistön sana ”anden”, josta ei kuitenkaan il-

mene, mitä henkeä tarkoitetaan. Jumalan Henki ei ole nukkuva henki, joka pitäisi herättää. Virsi voitaisiin laulaa täysin tunnustuksettomassa tilaisuudessa. Valiokunta katsoo, että tulisi vakavasti harkita virren jättämistä pois lisävihkosta.

Käsikirjavaliokunta esittää virren poisjättämistä.

21 Omätlige, vars hjärta rymmer världen

Piispainkokous: Ilmaisun ”mot dina djup all strävan sträcker sig” (kaikki aivoitukset tähtäivät syvyyteesi) vaikuttaa ylioptimistiselta ikään kuin kaikki inhimillinen pyrkimys viime kädessä kohdistuisi Jumalaan. Ongelma ei kuitenkaan edellytä virren poistamista.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

22 Ett frö behöver inte mycket

Perustevaliokunta: Vrt. suomenkielisen virsikirjan virsi 948. Toisen säkeistön ilmaisu ”mitt hjärtas Ja” asiana, jonka Jumala vaatii, ei vastaa luterilaista korostusta Jumalan armon yksinvaikuttavuudesta. Valiokunta ehdottaa ilmaisun muuttamista tämä huomioiden.

Käsikirjavaliokunta: Muutetaan toisen säkeistön alku Lena Frilundin ehdotuksen mukaisesti:

Guds sådd behöver inte mycket,
mitt hjärtas mull, Hans friska vatten
och Andens ljus i mina inre rum.

23 Så kom du då till sist, du var en främling

Perustevaliokunta: Kyseessä on Ruotsin kirkon virsi vuoden 2000 vaihteeseen. Virsi puhuu Jeesuksesta Kristuksesta, mutta on moniselitteinen ja vaikeasti avautuva. Virren inkarnaatiokäsityksessä ikään kuin jokainen ihminen samastetaan Kristukseen.

Käsikirjavaliokunta: Virsi voidaan ymmärtää niin, että kärsivässä lähimmäisessä nähdään Kristus (Matt. 25:31-46). Ei muutosesitystä.

24 Du är gränslös, du är nära

Perustevaliokunta: Virsi on yksi Martin Lönnebon rukoushelminauhan rukouksista. Asiayhteydestään irrotettuna se kuitenkin antaa Jumalasta melko persoonattoman ja hahmotoman kuvan. Lisäksi se on erittäin lyhyt. Virsi tulee ymmärrettäväksi kristillisenä virtenä jumalanpalveluksen yhteydessä, mutta siitä irrotettuna se voisi soveltua muidenkin uskontojen uskonnonharjoitukseen.

Käsikirjavaliokunta: Virsi puoltaa paikkaansa, koska se on tuttu ja sitä on totuttu laulamaan kristillisessä kontekstissa. Ei muutosesitystä.

26 Lätta som lekande fiskar

Piispainkokous: Kieleltään ja ilmaisultaan uudenlainen virsi.

Piispainkokous 2 esittää yhä harkittavan, että ilmaisultaan uudenlainen virsi olisi mukana kokeilevassa lisävihkossa.

Käsikirjavaliokunta: Virsi sisältää viittauksen Jumalaan lähinnä isolla alkukirjaimella kirjoitettujen sanojen Dig ja Din kautta. Käsikirjavalio

30 Himlens timmerman

Perustevaliokunta: Eri melodia, mutta sama pohjateksti kuin suomenkielisen lisävihkon virrellä 905. Ruotsinnoksessa puhutaan sepän sijaan puusepistä tai kirvesmiehestä (”timmerman”), mikä liittyy tekstin läheisemmin evankeliumiin.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

33 Kom, vandra genom gatorna

Piispainkokous: Kieleltään ja ilmaisultaan uudenlainen virsi.

Perustevaliokunta: Valiokunta kysyy, onko tarpeen kuvata kaupunkielämää näin negatiivisin sävyin, kun Raamattukin puhuu Jumalan kaupungista. Ei ole hyvä antaa kuvaa, että kirkko on jäänyt maaseudulle.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

37 Här kommer en liten lucia

Perustevaliokunta: Lucianpäivän virsi. Valiokunta pitää hyvänä, että virren 2. säkeistössä Lucian tuoma valo liitetään Kristukseen ja todetaan, että me kaikki voimme olla tämän valon kantajia.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

40 Nu i den heliga timmen

Perustevaliokunta: Virsi on perinteisesti ollut käytössä yksinlauluna ja on melodialtaan suhteellisen vaikea. Valiokunta kysyy, soveltuuko virsi seurakunnan yhteislauluksi.

Käsikirjavaliokunta: Tarvitaan myös haasteellisempia lauluja. Ei muutosesitystä.

43 Lilla lammet följer stjärnans glans

Perustevaliokunta: Virren suomenkielinen teksti ei ole yhtä viimeistelty kuin ruotsinkielinen. Ehdotuksessa ”stjärnans glans” on käännetty 1., 2. ja 5. säkeistössä taivaan loisteeksi, mutta 2. ja 3. säkeistössä tähden loisteeksi. Valiokunta toivoo, että suomenkielisistä sanoistakin ilmenisi tekstin liittyminen Betlehemin tähteen.

Käsikirjavaliokunta esittää sanontojen säilyttämistä Pekka Kivekkään laatimassa muodossa. Hän perustelee asiaa evankeliumien erilaisilla joulukertomuksilla ja sillä, että perinteisesti kirkkotaiteessa ja virsikirjassa ei ole yhdistetty Matteuksen tähteä Luukkaan enkeleihin ja paimeniin. Siitä syystä hän ei mielellään tekisi sitä nytkään.

45 Stjärna över havet

Perustevaliokunta: Virsiehdotuksen 3. säkeistö sisältää pyynnön Neitsyt Marialle rukoilla puolestamme. Augsburgin tunnustuksen (CA XXI) ja sen puolustuksen mukaan pyhiä voidaan muistaa esikuvina ja kunnioittaa. Heitä ja heissä ilmenneitä Jumalan lahjoja voidaan kiittää ja ylistää. Heidän esikuvansa voi vahvistaa uskoamme ja lohduttaa meitä, ja me voimme jäljitellä heitä. Tunnustuksen puolustuksessa todetaan myös, että luterilaiset myöntävät pyhien, mukaan lukien Neitsyt Marian, rukoilevan kirkon puolesta, mutta muistutetaan samalla, että tästä ei kuitenkaan ole vakuutusta tai esimerkkiä Raamatussa. Tunnustuksessa suhtaudutaan tämän vuoksi pyhien avuksihuutamiseen kriittisesti, erityisesti jos siihen käsketään tai siihen liitetään lupauksia. Luterilaisen tunnustuksen mukaan pyhien avuksihuutaminen eli esirukouksien esittäminen pyhille on asia, josta kirkon jäsenillä voi olla erilaisia mielipiteitä. Tunnustus ei kiellä rukoilemista, mutta ei myöskään kehota siihen, vaan katsoo, että kyseessä on asia, jolla ei voi sitoa omaatuntoa. Siksi virret ja liturgiset tekstit, jotka sisältävät pyhille osoitettuja rukouksia, kuuluvat pikemminkin

yksityisen hartauden kuin yhteisöllisen jumalanpalveluselämän piiriin. Virren 3. säkeistöä on tarpeen muokata tämän mukaisesti.

Piispainkokous 2: Piispainkokous ei näe teologista estettä ottaa kirkkojen yhteiseen hengelliseen perinteeseen liittyvää virttä mukaan lisävihkoon, varsinkin kun lisävihkon tarkoitus on kokeilla uudentyyppistä aineistoa.

Käsikirjavalioikunta näkee asiassa kaksi ongelmaa. Ensiksikin kyseessä on kristikunnassa laajalle levinneen latinalaisen hymnin ”Ave Maris Stella” käännös, jonka vanhimmat säilyneet tekstimuodot ovat peräisin tuhatluvulta. Virsi otettiin ehdotukseen mukaan, koska oli toivottu lisää Maria-aiheisia virsiä ekumeenisessa hengessä. Vuosisatoja käytettyä sisältöä ei ole mahdollista lähteä muokkaamaan. Tekstin kääntäjä on kuollut ja käännöksen muokkaamiseen voisi olla vaikea saada tekijänoikeuden haltijoilta lupaa. Toiseksi Augsburgin tunnustus (CA XXI) näyttäisi ohjaavan rukoilemaan yksin Kristusta: ”Mutta Raamattu ei opeta, että meidän tulisi kääntyä pyhien puoleen ja pyytää heiltä apua, sillä se asettaa yksin Kristuksen meidän eteemme välittäjäksi, sovituksen välineeksi, ylimmäiseksi papiksi ja esirukoilijaksi. Häntä tulee huutaa avuksi, ja hän on luvannut kuulla meidän rukouksemme.” Käsikirjavalioikunta liittyy perustevaliokunnan perusteluihin ja esittää virren poistamista.

54 Dina händer är fulla av blommor

Perustevaliokunta: Ks. suomenkielisen lisävihkon virsi 944. Tekstistä on suomenkielisen version tavoin mahdollista saada vaikutelma, että tyhjä hauta on pettymys.

Käsikirjavalioikunta: Asian voi tulkita myös iloiseksi yllätykseksi: nyt kukat voikin ojentaa elävälle Jeesukselle. Ei muutosesitystä.

71: Herre, hör min bön

Käsikirjavalioikunta esittää virren poisjättämistä lisävihkosta, koska Taizé-yhteisö ei anna virrelle julkaisulupaa.

74 Vår Fader, du som är i himlen

Perustevaliokunta: Isä meidän –rukouksen ekumeeninen sanamuoto laulettuna.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

81 Det sker ett under i världen

Perustevaliokunta: Virsi on tarkoitettu kastevirreksi, vaikka asia ilmenee vasta kolmannesta säkeistöstä.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

83 Tänk att paradiset ligger

Perustevaliokunta: Virsi on myös tarkoitettu kastevirreksi, vaikka sanat puhuvat vain luomisen teologiasta. Kertosäe on kasteteologian näkökulmasta sisällöllisesti ongelmallinen.

Käsikirjavalioikunta: Virren voi ajatella ylistävän luomisen ihmettä lapsessa. Luojan lahja, uusi elämä, tuo symbolisesti terveiset taivaasta, Elämän Antajalta ja muistutuksen paratiisin olemassaolosta. Mikäli sitä halutaan käyttää kastevirtenä, voi kastepuhe jatkaa ajatusta luomisesta lunastukseen ja pyhitykseen. Ei muutosesitystä.

85 Kärlek och himmel

Piispainkokous 2: Piispainkokous ei näe syytä jättää virttä pois lisävihkosta.

Käsikirjavalioikunta yhtyy ruotsinkielisen kirkolliskokousryhmän näkemykseen, että virsi on teologisesti kevyt. Kolmas säkeistö on monitulkintainen. Käsikirjavalioikunta esittää virren poisjättämistä lisävihkosta.

93 Hon är svart som en natt

Piispainkokous: Virsi perustuu selkeästi raamatuntekstiin eläytymiseen. Jeesus kohtaa naisen, joka pesee ja voitelee hänen jalkansa. Virsi on kieleltään eroottisesti latautunut ja selvästi melko rohkea ehdotus virsikirjaan. Teologisia vastaväitteitä sille ei ole, ja sen kieli on kaunista ja puhuttelevaa. On kuitenkin vaikea kuvitella tilannetta, johon virsi sopisi. Ei voi myöskään edellyttää, että kaikki virsikirjan käyttäjät tuntisivat kyseisen raamatunkohdan, jolloin monimerkityksinen teksti ei välttämättä avaudu. Virteen voi katkeytyä myös ei-toivottuja sivumerkityksiä. Haukkumasanan kuten ”huora”, sisällyttäminen virsikirjaan voisi toimia asiallisen kielenkäytön kasvatuspyrkimyksiä vastaan. Kohta ”nainen oli musta kuin yö” voidaan tulkita rasisisella tavalla. Melodiakin on vaikea laulaa. Näiden syiden takia piispainkokous ehdottaa, että virsi jätetään pois.

Perustevalioikunta: Virsi kertoo prostituoidusta naisesta, joka liitetään Luuk. 7:36-50 syntiseen naiseen, joka pesi Jeesuksen jalat kyyneleillään, ja jonka Jeesus kohtaa ihmisarvoisesti. Sisältönsä osalta virsi sopisi periaatteessa päivän virreksi 2. paastonajan sunnuntaihin 3. vuosikerran evankeliumitekstiä käytettäessä. Teksti on poikkeuksellisen väkevä ja sisältää voimakkaita sanoja, kuten ”hora” sekä melko suorasanaisista maksullisen seksin kuvausta. Valioikunta arvostaa tekstin väkevyyttä, mutta kysyy, missä määrin ja millaisessa tilanteessa sitä voidaan laulaa jumalanpalveluksessa. Voidaan kysyä, keskitytäänkö tekstissä yhteen syntiin liikaa ja leimaavalla tavalla, ja onko sanoitus liian radikaali, sillä seurakunnan keskellä voi olla seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneita.

Käsikirjavalioikunta esittää virren poisjättämistä lisävihkosta.

94 Du vet väl om att du är värdefull

Perustevalioikunta: Jumalan hyväksynnästä ja ihmisarvosta puhuva virsi, joka on tarkoituksella asetettu virren 93 rinnalle.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

96 Öppna dina knutna händer

Perustevalioikunta: Ensimmäinen säkeistö herättää kysymyksen, voiko ihminen itse avata itsensä Jumalalle, mutta yhdessä 2. säkeistön kanssa virsi voidaan ymmärtää lain ja evankeliumin dialektiikan kautta: Jumala itse avaa ihmisen ottamaan vastaan ne lahjat, jotka hän hänelle lahjoittaa.

Käsikirjavalioikunta: Ei muutosesitystä.

108 Oändlig nåd

Perustevalioikunta: Amazing grace –laulun ruotsinnos, jossa 1. säkeistön kielikuva sokeudesta on poistettu inklusiivisuusperiaatteen vuoksi, mutta samalla säkeistön tähtäyspiste on muuttunut. Suomenkielisessä käännöksessä teksti on sanoitettu muotoon ”Nyt uusin silmin nähdä saan. Nyt katson Jeesukseen.” Ruotsinkielisessä sen sijaan viitataan elämän rikkauteen: ”Jag ser det som jag aldrig såg: hur rikt mitt liv kan bli.” Valiokunnan arvion mukaan suomenkielinen käännösratkaisu säilyttää paremmin alkutekstin pelastuskokemukseen liittyvän intention.

Käsikirjavalioikunta esittää 6. säkeistöön sanan ”han” tilalle sanaa ”Gud” alkuperäistekstin mukaisesti. Muutos sopii tekstin kääntäjälle.

111 När det stormar

Piispainkokous: Hyvin yksinkertainen lastenlaulu. On jonkin verran kyseenalaista, tarvitseeko paikan lisävihkossa.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

114 När marken brister

Piispainkokous: Sävelmän tuttuus ja kansanlaulunomaisuus helpottavat virren käyttävyyttä.

Perustevaliokunta: Ruotsinkieliseen katastrofitilanteisiin soveltuvaan virteen sisältyy vahvemmin kuin suomenkieliseen (nro 925) ajatus siitä, että Jumala on läsnä kärsimyksen pimeydessä ihmisen kanssa.

Käsikirjavaliokunta: Ei muutosesitystä.

128 Du ska inte tro det blir sommar

Piispainkokous: Pikku-Iidan kesälaulu. Laulussa viitataan Iidan kokemukseen siitä, että hänellä on valta herättää eläimet kuolleista. Oikeasti eläimet vain nukkuvat. Jos laulua käytetään virtenä, toimijan pitää olla täysin toinen kuin alkuperäisessä yhteydessä. Jos laulun ”minä” viittaa Jumalaan, laulua voidaan pitää iloisena luomis- ja kevätvirtenä. Jos se puolestaan viittaa ihmiseen, laulu on ymmärrettävä siten, että ihmisen tehtävä on olla luomistyössä Jumalan apuna. Samalla on kriittisesti pohdittava, onko tässä tapauksessa mielekästä, että lastenlaulu tällä tavoin ”kristillistetään” irrallaan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Eihän ole esteitä laulun laulamiselle koulujumalanpalveluksissa, vaikka se ei olisikaan virsikirjassa. Piispainkokous ehdottaa laulua poistettavaksi. Jos se kuitenkin päätetään jättää, laulun kohdalla voisi harkita sen mainitsemista, että kyseessä on toiseen tarkoitukseen kirjoitetusta laulusta tehty uudelleentulkinta. On myös olemassa ilmeinen vaara, että tämän laulun mukaan ottaminen johtaisi siihen, että sillä korvattaisiin jatkossa yhä useammin suvivirsi koulujen kevätjuhlissa, mikä puolestaan kaventaisi kristillistä sanomaa.

Perustevaliokunta: Ehdotuksessa Astrid Lindgrenin Iidan kesälaulu on otettu käyttöön virtenä. Teksti tulee Astrid Lindgrenin kertomuksista Vaahteramäen Eemelistä ja Iidasta kirjasta ”Emil i Lönneberga” ja melodia on peräisin Eemeli ja Possuressu –elokuvasta. Sen alkuperäinen konteksti on tilanne, jossa eläimet nukahtavat syötyään käyneitä omenoita. Iida herättää eläimet luullen herättävänsä ne eloon. Laulusta on tullut suosittu, usein suvivirteen rinnastuva koulujen päättäjäislaulu. Virsikirjan yhteydessä laulun sanat luetaan kristillisessä kontekstissa niin, että ne kertovat Jumalan luomistyöstä. Kirkko siirtäisi tässä tapauksessa tekstin alkuperäisestä yhteydestään ja liittäisi sen kirkon omaan perinteeseen. Arvioitavaksi tulee, sisältyykö tällaiseen funktion muutokseen periaatteellisia ongelmia, ja ovatko ne sellaisia, jotka puhuisivat virren käyttöä vastaan. Valiokunta esittää virttä poistettavaksi.

Käsikirjavaliokunta esittää virren jättämistä pois lisävihkosta.

140 Herre, jag sätter mitt hopp till dig

Piispainkokous: Virsi perustuu raamatuntekstiin, mutta sanamuodosta ”Var och en som fruktar Herren får veta vilken väg han skall välja” (Se, joka Herraa pelkää, oppii valitsemaan oikean tien) saattaa helposti syntyä väärinymmärrys, koska nykyihmiselle jumalan-

pelon käsite ei ole tuttu. Pyhiinvaellusta varten tehty virsi toimii hyvin ja ehkä jopa paremmin ilman 3. säkeistöä. Siksi piispainkokous ehdottaa, että virrestä jätetään pois 3. säkeistö.

Käsikirjavalioikunta esittää, että virsi säilytetään kokonaisuutena. Virsi on psalmi, jota voi käyttää jumalanpalveluksissa. Herran armo, hyvyys ja lohdutus tulevat virren alussa esiin. Jumalanpelon käsitteen avaaminen on haastavaa, mutta mahdollista.

148 Som en flod genom tiden

Piispainkokous: Virren ilmaisu ”vi frambär vårt liv som ett offer för dig” (uhraamme elämämme sinun puolestasi) johtaa ajatukset arveluttavasti uhriteologiaan, vaikka perustuukin raamatuntekstiin. Kristillisen uskon mukaanhan Jeesuksen uhri on tehnyt kaikki muut uhrit tarpeettomiksi. Lisäksi prepositio ”för” herättää mielleyhtymän, jonka mukaan meidän pitäisi antaa uhri Jumalan tai Kristuksen tähden. Parempi prepositioilmaisu olisi ”till”. Piispainkokous ehdottaa, että muutetaan virren 2. säkeistön muotoilua ”vi frambär vårt liv som ett offer för dig” muotoon ”offer till dig”.

Käsikirjavalioikunta esittää virren 2. säkeistön ilmaisun ”vi frambär vårt liv som ett offer för dig” muuttamista muotoon ”offer till dig”. Tekstin sanoittaja hyväksyy muutoksen.

149 Jag är med er alla dagar

Piispainkokous: Tarvitaanko usein ulkomuistista laulettavaa laulua lisävihkossa?

Käsikirjavalioikunta pitää laulun säilyttämistä lisävihkossa tarpeellisena muun muassa nuottien vuoksi.

Lisättäviä virsiä

Piispainkokous: Porvoon hiippakunnan Nuorten kirkkopäivät teki tammikuussa 2015 aloitteen kahden virren ottamiseksi lisävihkoon. Nämä ehdotetut virret ovat ”Rätt till liv” ja ”Steg för Steg”.

Käsikirjavalioikunta: Käsikirjavalioikunta esittää, että laulut ”Rätt till liv” ja ”Steg för steg” otetaan ruotsinkieliseen lisävihkoon. Laulut ovat mietinnön liitteinä. ”Rätt till liv” –laulussa muutetaan sana ”skall” johdonmukaisesti muotoon ”ska”. Muutos sopii tekstin kirjoittajalle.

7. Käsikirjavalioikunnan esitys

Käsikirjavalioikunta esittää, että kirkolliskokous päättää

1. hyväksyä otettavaksi käyttöön suomenkielisen virsikirjan lisävihkon edellä mainitulla tavalla muutettuna
2. hyväksyä otettavaksi käyttöön ruotsinkielisen virsikirjan lisävihkon edellä mainitulla tavalla muutettuna

sekä
3. antaa kirkkohallitukselle tehtäväksi toimittaa ja julkaista suomenkielisen virsikirjan lisävihkon ja ruotsinkielisen virsikirjan lisävihkon.

Turussa 13. lokakuuta 2015

Käsikirjavalioikunnan puolesta

Aino Vesti
puheenjohtaja

Pauliina Uhinki-Suominen
sihteeri

Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Vesti sekä jäsenet Askola, Hiilamo, Kemppainen, Murtoperä, Palmu, Reinikainen, Stenlund ja Teräslahti.